

Lise Değerler Eğitiminde Bilimsel Araştırma Projeleri

Editörler:

Nuray KURTDEDE FİDAN · Leyla DÖNMEZ · Tuğçe ÖZDEN ÇINAR

Editörler: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN - Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ
Tuğçe ÖZDEN ÇINAR

LİSE DEĞERLER EĞİTİMİNDE BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ

ISBN 978-625-6287-25-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46821

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

EDİTÖRLER HAKKINDA

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

Prof. Dr. Nuray Kurtdede Fidan, 2002'de İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf öğretmenliği Programından mezun olmuştur. Aynı yıl Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. 2006 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı'nda yüksek lisansını; 2010 yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. 2011 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Yardımcı Doçent olarak atanmıştır. 2017-2023 yıllarında ise aynı üniversitenin Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda Doçent Dr. olarak çalışan yazar 2023 yılında Profesör olarak atanmıştır. Yazarın alanında çeşitli bilimsel dergilerde makalesi, ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongrelerde yayını ve alanında yazılmış kitap bölümleri bulunmaktadır. Yazar evli ve iki çocuk annesidir.

ORCID No: 0000-0002-2056-1994

Dr. Öğr. Üyesi. Leyla DÖNMEZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Öğretmenliği mezunu olan Dönmez, aynı programda 2016 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2023 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Eğitimi programında doktora derecesine hak kazanmıştır. 2009 yılından bu yana birçok kurumda aktif olarak branş öğretmenliği yapan Dönmez üstün yetenekli bireylerle çalışmalar yürütmüştür. 2012-2016 yılları arasında, üstün yetenekli veya farklı özelliklere sahip bireyleri keşfederek farklı özelliklerini geliştirmeye dayalı temel bir prensibe sahip olan Turkuaz Zekâ ve Eğitim Merkezi'nin kurucusu ve yöneticisi olarak görev yapmış olup, sosyal bilgiler eğitimi, coğrafya eğitimi, proje tabanlı öğrenme, değerler eğitimi, özel yetenekli öğrenciler gibi konularda araştırmalar yürütmektedir. Aynı zamanda editörün Coğrafi Beceriler, harita okuryazarlığı, problem çözme becerisi, ADDIE öğretim modeli konularında çalışmaları bulunmaktadır. Dönmez, TÜBİTAK 2209-A projelerinde danışmanlık yapmış olup, 2237-A projelerinde de eğitimci olarak görev almaktadır. 2020 yılı itibarıyla Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilimler Eğitimi anabilim dalında Araştırma Görevlisi olarak, 2023 yılı itibarıyla de Doktor Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

ORCID No: 0000-0002-5785-2058

Uzm. Sos. Bilg. Öğr. Tuğçe ÖZDEN ÇINAR

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2007 mezunu olan ÖZDEN ÇINAR, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Yüksek Lisans Programı'nı tamamlamıştır. 2008 yılından bu yana pek çok farklı kurumda Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve bir süre AB Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Birimi'nde proje uzmanı olarak görev yapmıştır. Pearson Assured onaylı P4C uzmanlığını tamamlamış olup 2016 yılından bu yana Afyonkarahisar Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi'nde Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görevini yerine getirmektedir. TÜBİTAK 1001, 4004, 4005, 4006, 4007, 2204A, 2204B projelerinde yürütücü, uzman, proje yazarı, atölye lideri, eğitmen, danışman, katılımcı olarak görev almıştır. ÖZDEN ÇINAR BİLSEM' de üstün yetenekli öğrencilerle çalışmakta ve sosyal bilgiler eğitimi, proje tabanlı öğrenme, etkili sunum teknikleri ve çocuklarla felsefe(P4C) içerikli derslerini sürdürmektedir.

ORCID No: 0000-0002-1056-4251

ÖN SÖZ

İnsanın yaşam biçimine yön veren, bireylerin davranışlarını seçerken ölçütler oluşturmasını sağlayan bir kurallar bütünü olarak ifade edebileceğimiz değerlerin toplumu oluşturan bireylere aktarımı, toplumların sağlıklı bir biçimde var olması ve toplumsal devamlılığın sağlanması için bir önkoşul niteliği taşır. Bu durumda, değerler kültürüyle harmanlanmış bir eğitim sistemi de bu devamlılığı sağlayacak biçimde kurgulanmalı ve destekleyici etkinliklerle oluşturulmalıdır. Özellikle küçük yaşlardan itibaren değerlerle ilgili olan ve yaşantı yoluyla öğrenmeler sağlayacak etkinliklerin üretilmesiyle, değerler eğitimine dair bir standart oluşturulmasıyla ve her geçen eğitim öğretim dönemiyle öğrencilerin bu alandaki bilgilerini pekiştireceği bir alt yapı ile istendik davranış değişiklikleri yaşanabilecektir.

Dünyada gerçekleşen dijital gelişmeler, beraberinde hızına yetişilemeyen bir bilgi akışını var etmiştir. Bu durum pek çok şeyi etkilediği gibi toplumların da bu dijital atmosferden etkilendiği ve her şeyin değiştiği dönüştüğü bu ortamda değerlerin de dönüşüme uğradığı gözlenmektedir. Bu da aslında bizleri özellikle çocuklar ve gençler arasında değerlerimizin bilinirliğini, tanınırlığını sağlamanın büyük önem taşıdığı bir çağın parçası olduğumuz gerçeğine ulaştırır. Çok değerli eğitimciler bu gerçeklikler ışığında çabalarken bizler de Değerler Eğitimi' ne katkı sağlayan bazı projeleri bir araya getirdik. Amacımız değerlerimizin sağlıklı, verimli bir biçimde ve anlamından kaybetmeden gelecek kuşaklara aktarılması yolculuğuna katkı sağlamak; konuyla ilgilenen çocuklar, gençler ve eğitimcilerle bu projeleri buluşturmaktır.

Lise Değerler Eğitiminde Bilimsel Araştırma Projeleri başlığı ile hazırlamış olduğumuz eser çeşitli değerleri ele alan projelerden oluşmaktadır. Eserimizi oluştururken 2015-2023 yılları arasında Değerler Eğitimi alanında derece kazanmış projeleri hedef olarak belirledik. Süreç içerisinde önce projelerimizin değerli danışman öğretmenlerine ulaştık. Bu yol büyük bir çabayı gerektirirken aynı zamanda büyük bir mutluluğu da beraberinde getirdi. Çünkü danışman öğretmenlerimizin değerlerimize yönelik sevgileri bu kitapta hepimizi tek bir çatı altında topladı. Bunun yanında değerli genç arkadaşlarımızın, projelerin asıl sahibi olan gençlerimizin değerlerimize dair ilgi ve bilinciyle kitabımızda yer alan projeleri hayata geçirme, yaygınlaştırma çabaları takdire şayan bir duruşun varlığını kanıtlamaktadır. Çalışma süresi boyunca eserimizden desteğini esirgemeyen değerli danışman öğretmenlerimize ve projelerin asıl sahibi olan genç arkadaşlarımıza böyle bir projede yer almayı kabul edip bir kez daha bilime ve değerlerimize karşı sorumluluklarını ve sevgilerini bu yolla da yansıttıkları için sonsuz teşekkür ederiz.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN - Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ
Tuğçe ÖZDEN ÇINAR

1. Bölüm: Lise Değerler Eğitiminde Bilimsel Araştırma Projeleri

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2056-1994

Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5785-2058

Tuğçe ÖZDEN ÇINAR, Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0002-1056-4251

2. Bölüm: Kuşaklararası Etkileşim Modeli Uygulaması: Odata ve Odegin 'Değer'li Etkileşim

Buse DİKMEN, ORCID No: 0009-0008-8268-9580

Tarih Öğr. Sedat ALTAŞ, Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0002-5863-8707

3. Bölüm: Onlara Kucak Aç: Sokak Hayvanlarını İzleme, Bakımını Yapma ve Besleme Mobil Uygulaması

Emre TUNALI, ORCID No: 0009-0009-3927-2998

Uzm. Fels. Grubu Öğr. Dr. Mehmet AKSOY

Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesi

ORCID No: 0000-0003-2098-9162

4. Bölüm: Suyun Sessiz Çılgılığı (Su Okuryazarlığı Dijital Oyun Denemesi)*

Fatma Beyza EMEKOĞLU, ORCID No: 0009-0006-0447-7377

Zeynep Nur YAVAŞ, ORCID No: 0009-0002-1009-5798

Fels. Grubu Öğr. Funda BULUT

Balıkesir Ali Öztaylan Anadolu İmam Hatip Lisesi

ORCID No: 0000-0002-3861-4345

5. Bölüm: İzimden Gelme, İzini Sil: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Işığında Çevre Eğitimi

Ezgi YAZAR, ORCID No: 0009-0003-0019-6496

İlayda TURNA, ORCID No: 0009-0004-3326-558X

Coğrafya Öğr. Tolga ELDURMAZ, Bilnet Okulları

ORCID No: 0000-0003-0041-4628

6. Bölüm: Evliya Çelebi İle Değerlerimizi Öğreniyorum

Bilge Kaan ATEŞ

Uzm. Bilişim Tek. ve Yazılım Öğrt. Doğan EROL

Sivas Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0003-2868-7230

7. Bölüm: Çizgi Çizgi Türkülerimiz

Zeynep İŞLAK, ORCID No: 0009-0005-5898-0894

Osman Kaan BAYRAM, ORCID No: 0009-0003 4601-4889

Dilek BULDU, Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi

ORCID No: 0000-0001-6547-7879

8. Bölüm: Tarihin Unuttuğu Taş; Misafir Taşı

Berra DEMİRCİ, ORCID No: 0009-0006-1889-7145

Bilgehan AKDENİZ, ORCID No: 0009-0009-2413-1420

Bilş. Tekn. Öğrt. Erdinç OKULMUŞ

Prof. Dr. Fahrettin KIRZIOĞLU Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0003-4631-9650

9. Bölüm: Hiyep'le Bir Cana Dokun

Ceylin Tuana TAŞDEMİR, ORCID No: 0009-0002-6290-9714

Kimya Öğrt. Özlem DİNÇTÜRK

Burdur Mehmet Uzal Sosyal Bilimler Lisesi

ORCID No: 0009-0005-5109-1349

İÇİNDEKİLER

Editörler Hakkında	iii
Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM

LİSE DEĞERLER EĞİTİMİNDE BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ

Kaynakça.....	4
---------------	---

2. BÖLÜM

KUŞAKLARARASI ETKİLEŞİM MODELİ UYGULAMASI: ODATA VE ODTEĞİN 'DEĞER'Lİ ETKİLEŞİM

Giriş.....	7
Projenin Amacı.....	13
Materyal, Yöntem ve İşlemler	13
Bulgular	17
Sonuç.....	24
Öneriler.....	25
Kaynakça.....	26

3. BÖLÜM

ONLARA KUCAK AÇ: SOKAK HAYVANLARINI İZLEME, BAKIMINI YAPMA VE BESLEME MOBİL UYGULAMASI

Yöntem	38
Bulgular	43
Sonuç ve Tartışma	50
Öneriler.....	52
Kaynaklar.....	54

4. BÖLÜM

SUYUN SESSİZ ÇIĞLIĞI

(Su Okuryazarlığı Dijital Oyun Denemesi)

Amaç	56
Giriş.....	57
Yöntem	62
Bulgular	66
Sonuç ve Tartışma	73
Öneriler.....	75
Kaynaklar.....	77

5. BÖLÜM

İZİMDEN GELME, İZİNİ SİL: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ İŞİĞİNDA ÇEVRE EĞİTİMİ

Amaç	80
Giriş.....	80
Yöntem.....	81
Bulgular	82
Sonuç ve Tartışma	88
Öneriler.....	89
Kaynaklar.....	89

6. BÖLÜM

EVLIYA ÇELEBİ İLE DEĞERLERİMİZİ ÖĞRENİYORUM

Amaç	92
Giriş.....	92
Yöntem.....	93
Bulgular	96
Sonuç ve Tartışma	96
Öneriler.....	96
Kaynaklar.....	97

7. BÖLÜM ÇİZGİ ÇİZGİ TÜRKÜLERİMİZ

Amaç	100
Giriş.....	100
Araştırmanın Yöntemi.....	102
Bulgular	105
Sonuç ve Tartışma	112
Öneriler.....	113
Kaynaklar.....	113

8. BÖLÜM TARİHİN UNUTTUĞU TAŞ; MİSAFİR TAŞI

Amaç	116
Giriş.....	116
Yöntem	118
Bulgular	121
Sonuç ve Tartışma	123
Öneriler.....	124
Kaynaklar.....	124

9. BÖLÜM HİYEP'LE BİR CANA DOKUN

Amaç	128
Giriş.....	128
Araştırma Soruları.....	132
Hipotezler	132
Yöntem	132
Bulgular	141
Sonuç ve Tartışma	148
Öneriler.....	152
Kaynakça.....	153

1. BÖLÜM

LİSE DEĞERLER EĞİTİMİNDE BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2056-1994

Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5785-2058

Tuğçe ÖZDEN ÇINAR, Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi
ORCID No: 0000-0002-1056-4251

“Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü” demiş Yunus Emre... Değerler eğitimi özetleyen en güzel cümlelerden biri de bu söz olsa gerek. Mutlu bir dünyada; sevgi, saygı, dostluk, merhamet, empati becerileriyle yaşamak çağımızın hem en büyük sorunu hem de en büyük sınavı olarak tanımlanırsa yanlış bir söylemde bulunulmuş olmayacaktır. 21. yy. insanının her şeyden önce, köklerine sıkı sıkıya bağlı, huzurlu bir dünyada yaşamaya ihtiyacı bulunmaktadır ve bunu kazanmak “Değer” kavramını tam anlamıyla anlamaktan geçmektedir. Değerler, toplumun tüm üyeleri tarafından gerekli ve uygun olarak kabul edilen, ortak inanç ve düşünceleri temsil eden, toplumun bütünlüğünü sürdürmeyi amaçlayan temel standartlardır (Rokeach, 1973). Değerler, bireyin doğuştan getirmedeği ancak yaşam sürecinde kazandığı ve kişiliğini, bakış açısını ve davranışlarının yönünü belirleyen temel ölçütlerdir. Birey, bu değerleri zamanla keşfeder, yeni değerler geliştirir, kabul eder ve kişiliğine entegre ederek eylemlerinde yansıtır. Bu süreç, eğitim açısından önemli bir konu olarak değerler eğitimi olarak adlandırılır (Yeşil ve Aydın, 2007).

Okullardaki değerler eğitiminin en önemli amacı, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmektir. Bunun yanı sıra, her öğrenciyi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek yaşama ve üst öğrenime hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak da amaçlar arasındadır. Bu temel amacı gerçekleştirmek, eğitimin diğer belirlenmiş hedeflerine ulaşmasını anlamlı kılar. Bu süreçte, toplum ve insanlık için bilgili insanlardan daha çok, bilgilerini olumlu yönde kullanan, yapıcı ve üretken bireyler yetiştirmek önem taşır (Aydın, 2014). Değerlerin doğrudan veya

dolaylı olarak kazandırılmasına yönelik çabalar, değerler eğitiminin sürekliliğini göstermektedir. Eğitim sistemlerinde değerlerin etkili ve sağlıklı olarak kazandırılması, toplumları ve geleceği önemli ölçüde etkilemektedir (Kurtdede Fidan, 2019).

Değerler eğitimi; yalnızca formal bir okul ortamında edindirilmesi gereken bir beceri değildir. Yapararak yaşayarak da değerler öğrenilebilir ve bir yaşam felsefesi haline getirilebilir. Değerler eğitimi öğrencilere; sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerin kazandırılmasını amaçlayan bir süreçtir. Bu kapsamda öğrencilere; dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, yardımlaşma, sorumluluk, çalışkanlık ve empati gibi değerler öğretilmektedir. Değerler eğitimine yönelik kavramların yalnızca okul ortamında öğretilmediğini bu kavramların yaşamın içinde canlı olduğu, bireylerle birlikte gelişip dönüştüğü ve zaman zaman değiştiği de dikkat çekmektedir. Bazen bir örnek olay ile bazen de geliştirilen bir proje ile değerler eğitimine yönelik kavramlar öğretilmektedir. Bu doğrultuda ülkemizde değerler eğitimine yönelik birçok etkinlik, proje ve çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuk, genç ve yaşlıların değerler eğitimiyle bir şekilde ve en etkili yollarla karşılaşmalarını sağlayacak projeler ihtiyacı ile ülkemizde TÜBİTAK 2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması düzenlenmekte olup bu sürecin temel amacı, gençlerimizi düşünmeye, gözlem yapmaya, merak etmeye, merak ettiklerini araştırmaya teşvik ederek gelecekte karşılaşacakları problemlere çözümler üretebilen, 21. yüzyıl becerilerine sahip bireylerin yetişmesini sağlamak (TÜBİTAK, 2024) biçiminde ifade edilmiştir. Bu amaca ulaşmak üzere belirlenen 12 ana alandan biri, 2016 yılında alanlar arasına eklenmiş olan (TÜBİTAK, 2016) değerler eğitimi ve 2020 yılında eklenmiş olan (TÜBİTAK, 2020) tematik alandan biri de yine değerler eğitimidir. Bu da değerler eğitiminin hem ana alan olarak hem de her alanla ilgisi kurulabilecek kadar geniş bir çalışma alanı sunan bir köprü olarak ele alınabileceğini düşündürmektedir.

Lise öğrencilerinin, danışman öğretmenleri ile birlikte yürüttüğü süreç sonucunda ortaya çıkan bilimsel araştırma projeleriyle, özellikle değerler eğitimi alanı için, yapılan çalışmaların önemli bir öğrenme ve gelişim aracı oldukları söylenebilir. Çünkü öğrenciler bu sayede alanyazındaki değerler üzerine çalışma ve akademik beceriler kazanma gibi fırsatlar elde etmektedir. Sözer (2017) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin bilimsel araştırma projelerine katılımının, öğrencilerin bilime bakış açılarını olumlu yönde etkilediği ve ilgi ve meraklarını artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca, bu süreçte araştırmanın emek ve sabır gerektirdiği konusunda bilinçlendikleri ifade edilmiştir.